UJES 2012

III. ULUSAL JEOMORFOLOJİ SEMPOZYUMU

Bildiriler Kitabı

Editörler

Hüseyin KORKMAZ *Atilla KARATAŞ*

Antakya/HATAY

www.ujes.org www.mku.edu.tr

ULUSAL JEOMORFOLOJİ SEMPOZYUMU

UJES 2012

BİLDİRİLER KİTABI

Editörler

Hüseyin KORKMAZ

Atilla KARATAŞ

Hatay 2013

Bu eserin yayın hakları Mustafa Kemal Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümüne ait olup, izinsiz satışı, kısmen veya tamamen çoğaltılması, referans göstermeksizin alıntı yapılması hukuki sorumluluk gerektirir.

Eserdeki yazıların içeriklerinden yazarları sorumludur.

Web, e-posta: *ujes.org , info@ujes.org*

ISBN: *978-975-7989-38-7*

Baskı: *Color Ofset*

I. Baskı, Hatay-2013

AMİK OVASI TAŞKINLARI

Prof. Dr. Hüseyin TUROĞLU
İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü, Fiziki Coğrafya Anabilim Dalı
turoglu@istanbul.edu.tr

Özet

Amik Ovasında sık sık taşkınlar meydana gelmektedir. Bu taşkınlar çoğu kez afet niteliği taşımaktadır. Yetkililer tarafından; taşkınların sebepleri, taşkınları önleme ve zarar azaltma amaçlı çalışmalara ait resmi açıklamalar yapılmaktadır. Bunlar gerçekten doğru teşhisler ve tedbirler midir? Bu sorunun cevabı coğrafi parametrelerin analizleri ile yanıtlanmaya çalışılmıştır. Sonuçlar, mevcut yaklaşımın uygulanması halinde taşkınların gelecekte de devam edeceğini göstermektedir.

Anahtar Sözcükler: Amik Ovası, Taşkın, Coğrafi yaklaşım, Taşkın önleme ve zarar azaltma.

AMİK PLAIN FLOODS

Abstract

Floods occur often in the Amik Plain and regularly reach natural disaster levels. Authorities cite various causes of floods and talk about flood prevention and mitigation in the Amik plain. We wonder if these are indeed the correct diagnoses and measures to deal with this phenomena. This paper attempts to answer this question through the analysis of the geographical parameters in the area. The results indicate that, regardless of the proposed mitigation measures floods will continue in the future and that a different approach to the problem is required.

Keywords: Amik Plain, Flood, Geographical approach, Flood prevention and mitigation.

1. GİRİŞ

Amik Ovası taşkınları; 27-29 Ocak 2012 tarihlerindeki sıra dışı yağışlara bağlı olarak Antakya merkez, Altınözü ve Reyhanlı ilçelerine bağlı çok sayıda köy, Hatay Hava limanın ve Amik Ovasındaki tarım alanlarının önemli bölümünün günlerce sular altında kalması ile tekrar gündeme gelmiştir. Meydana gelen taşkın nedeni ile Hatay Hava limanının 29 Ocak 2012 – 14 Mart 2012 tarihler arasında hava trafiğine kapanmış olması ve bunun ortaya çıkardığı sonuçlar; Amik ovası taşkınlarının, bu kez medyada daha çok yer bulmasına neden olmuştur. Bu olay; sadece doğal ortam üzerindeki zararları ile sınırlı kalmamış, ayrıca yerel ve ülke boyutlarında sosyal ve ekonomik perspektiflerde de büyük kayıplara neden olmuştur.

Daha önce, Amik Ovası, Amik Gölü ve diğer sulak alanların kurutulması, meydana gelen taşkınlar ve Amik Ovası arazi kullanımı konulu araştırmalar yapılmış ve bunların bir kısmı yayınlanmıştır (Çalışkan, 2003; DSİ, 2004; Çalışkan, 2008; Korkmaz, 2008).

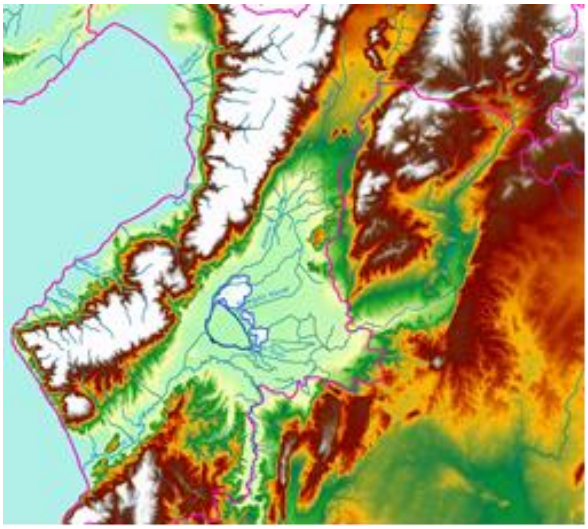
Tektonik depresyon içinde gelişen Amik Ovası (Şekil 1, 2), ova tabanı deniz seviyesinden 80-85m yükseltilerde olup, doğal akım yönleri; genel olarak kuzeykuzeydoğudan güneygüneybatıya doğru, ovanın doğusunda, batısında ve kuzeyinde ova içine, güneyde ise Akdeniz'e doğrudur. 1955 yılına kadar ovanın en alçak seviyelerini işgal eden Amik Gölü ve onun taşkın seviyeleri ve ovanın kuzeyi ile doğusunda geniş alanlar kaplayan Sarısu Gölü (Bataklığı) ve Kara Gölü (Bataklığı) ve diğer irili ufaklı sulak alanlar yer almaktaydı (Şekil 1, 2, 3).

Ovadaki sulak alanların kurutulma çalışmaları genel anlamda iki aşamalı olarak gerçekleştirilmiştir. 1955-58 yılları periyodunda, ovada geniş alanlar kaplayan Sarısu Gölü (Bataklığı) ve Kara Gölü (Bataklığı) ve diğer irili ufaklı sulak alanların sularını 3 ana kanal vasıtasıyla Amik gölünde toplama ve kazanılan alanı sulu tarıma açma hedefli olmuştur. İkinci aşama olarak kabul edilen 1968-

1975 yılları periyodunda ise açılan su kanalları ile Amik Gölü'nde toplanan suyun deşarjının sağlanması hedeflenmiştir.

Şekil 1. Amik depresyonu lokasyon ve topografik özellikleri.

Şekil 2. Amik depresyonu genel hidrografik özellikleri.

Şekil 3. 1968 yılı öncesi Amik Ovası, Amik Gölü ve bölgedeki drenaj sistemi.

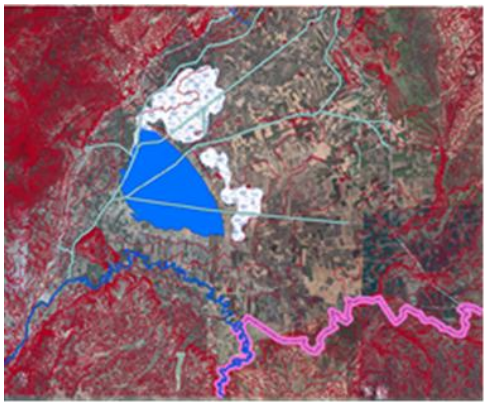
Şekil 4. 1975 yılı sonrası Amik Ovası ve bölgedeki drenaj sistemi.

Böylece "Amik Gölü ve çevresindeki sulak alanların kurutulması" çalışmaları kabaca 20 yıllık bir çalışma ile tamamlanmıştır. İki aşamalı olarak açılan kurutma kanalları; ovanın alçak kesimlerinde toplanan yüzeysel suların, genel eğim koşullarına uygun olarak, doğal cazibeyle boşaltılmasını sağlamıştır (Şekil 4 ve 5).

Amik Gölü, Sarısu Gölü (Bataklığı) ve Kara Gölü (Bataklığı) ve diğer sulak alanların kurutulması sonrasında kazanılan bu alanlar; başta tarımsal faaliyetler olmak üzere, Havaalanı, yol ve yer yer yapılaşma amaçlı kullanımlara tahsis edilmiştir.

Her sıra dışı yağışlar ile Amik havzasına gelen su; eğim koşullarının kontrolünde, doğal akım kanallarını kullanarak Amik depresyonunun alçak kesimlerinde toplanmaktadır. Bu durum son derece doğal bir hidrografik gelişmedir. Ancak drenaj sistemi ve sulak alanlara yapılan müdahaleler ve güncel

arazi kullanım özellikleri; depresyonun tabanında toplanan suyun neden olduğu çok boyutlu zarar ve kayıplar nedeni ile taşkın afetine dönüşmektedir (Foto 1, 2, 3).

Şekil 5. Amik ovası sulak alanları ve su kanal sistemleri.

Foto 1. Amik Ovası Ocak-Mart 2012 göllenmesi (Muratpaşa, Afrin kanalı).

Foto 2. Kurutulan Amik Gölü'nün sahası içinde inşa edilen Hatay havalanında yükselen sular, hava trafiğine kapanmasına neden olmuştur (Mart 2012).

Foto 3. Meydana gelen göllenme sonucu çok sayıda köy de sular altında kalmıştır (Karacannık Köyü) (02 Şubat 2012.

Yetkililer tarafından yapılan resmi açıklamalarda; aşırı yağışların ve aşırı yağışların tahliye problemlerinin taşkına neden olduğu belirtilmiştir. Reyhanlı Barajının hizmete girmesi ve kanalların temizlenerek bakımlarının yapılması ile birlikte Amik ovası, Hatay Hava limanı ve çevresinin taşkın güvenli hale geleceği ifade edilmiştir. Oysa mevcut kanal sistemleri sulama ve kurutma amaçlı projelendirilerek uygulanmıştır. Kurutma kanalları; Amik Ovası çevresinden yüzeysel akışla gelen ya da göllenmiş olan suyun ova tabanın alçak kotlarında toplanmasına ve oradan Asi Nehri vasıtası ile Akdeniz'e deşarj edilmesi amaçlıdır. Bu kanalların taşkın önleme amaçlı kullanılması bu yöndeki beklentilere olumlu yanıt vermekten uzak kalacaktır.

Amik ovası genelinde büyük zararlara neden olan taşkınlar ve yetkililer tarafından bu taşkınları önleme tedbirlerinin yeterliliği coğrafi perspektifte incelenmiştir. Araştırma sonuçları; uygulanan ve planlanan tedbirlerin, bölgede meydana gelen taşkınları önleme ve zarar azaltma için yeterli olmayacağını, taşkınları önlemedeki mevcut bakış açısında ve kapsamında eksikliklerin olduğunu göstermiştir. Mevcut yaklaşımın sürdürülmesi halinde yeni taşkınlar, onların doğrudan ve dolaylı zararları normal ve beklenen gelişmeler olarak kabul edilmelidir. Bölgenin doğal eğim ve drenaj sistemi, sosyo-ekonomik ve ekolojik karakteri dikkate alınarak hidrografik projelerin uygulanması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

Çalışkan, V. (2003). "Amik Ovası ve Amik Gölü: Bir Sulak Alanı Kurutma Deneyiminin Günümüze Ulaşan Etkileri", Türk Coğrafya Dergisi, 41, 97–125.

Çalışkan, V. (2008). "Human-Induced Wetland Degradation: A case study of Lake Amik (Southern Turkey)". BALWOIS 2008 - Ohrid, Republic of Macedonia - 27, 31 May 2008. 1-10.

DSİ (2004). Amik Ovası Taşkınlarının Önlenmesi İçin Yapılan Çalışmalar Raporu, (The State Hydraulic Works), Hatay.

Korkmaz, H. (2008). "Antakya-Kahramanmaraş graben alanında kurutulan sulak alanların (Amik Gölü, Emen Gölü ve Gâvur Gölü bataklığı) Modellerinin oluşturulması". Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (Mustafa Kemal University Journal of Social Sciences Institute), 5/9, 19-37.